

בבא קמא לח-א

עניין: שבע מצוות ותרי"ג מצוות

הקדמת רב ניסים גאון לש"ס

ולפי שפשעו בני נח שהן זולתי אברהם וזרעו ולא קיבלו מה שנצטוו לעשותו וגם עברו על מה שהזהירו עליו כמו שאמרו רבותינו ז"ל (בבא קמא דף לח א) עמד וימודד ארץ ראה ויתר גוים (חבקוק ג ו) מה ראה ראה שבע מצוות שנצטוו בני נח אז נתחייבו העונש ונסתלקו טענותיהם לומר מפני מה ניתנה התורה לישראל לבדם זולתי שאר האומות כי כל מי שלא קיבל המועט כל שכן שאינו מקבל המרובה. ואעפ"כ כיון שהגיע מנינו של ישראל לשיעור שנראה בחכמתו של קדושנו לתת להם תורתו ולהשמיעם דברותיו לא מנעם לאומות ולא חשך מהם גם הם תורתו ולא הניח להם פתחון פה לפי שלא הוריד תורתו במקום מיושב אלא במדבר שהוא הפקר ואין עליו מרות אדם כדתניא (מכילתא יתרו פרשה ה) מפני מה לא ניתנה תורה בארץ ישראל שלא ליתן פתחון פה לאומות העולם. ואעפ"כ שגלוי היה לפניו כי אינן מקבלין אותה מיהו כיון שאינו עונש אלא אם כן הזהיר חזרה עליהם ולא קיבלוה כמו שפירשו חכמים (ע"ז דף ב ב) זו המקרא (דברים לג ב) ויאמר ה' מסיני בא וזרח משעיר למו ואומר (חבקוק ג) אלוה מתמין יבוא מאי בעי בשעיר ומאי בעי בתימן אמר ר' יוחנן מלמד שחזרה הקב"ה לתורה על כל אומה ולשון ולא קיבלוה עד שבאו ישראל וקיבלוה.

להם שיהי' גופם ועצמותם קנוי לעבודתו יתברך ולקיום המצוות והתורה וזהו שאמר והייתם לי סגולה מכל העמים דבזה יהיו הם שונים מכל העמים שהם יהיו קנויים לו. וכשאמרו ישראל נעשה ונשמע הקנו גופם לעבודתו יתברך וכאמרו הכתוב ישראל עבדי אתה. ומש"ה מהני שפיר אף על גב דבעת הקבלה לא ידעו כל הפרטים:

וזהו שאמר הכתוב בישעיה קפ"ט ג' כה אמר ה' איזה ספר כריתות אמכם אשר שלחתיה דהנה במס' קידושין (דף ט"ז). איתא דבעבד דגופו קנוי מש"ה לא מהני גם אם אמר לו רבו באפי תרי זיל דלא מהני מחילה רק צריך שטר שיחרור דוקא ועיין בחו"מ סי' של"ג דפועל שאין גופו קנוי אם אמר לו בעליו לך מעמדי פטור הפועל דנפקע מני' חיובו כדיבורו ומש"ה גבי בני נח איתא בב"ק (דף ל"ח). עמד וימודד ארץ ראה ויתר גוים ראה שבע מצוות שקבלו עליהם בני נח ולא קיימום עמד והתיר להם דנפקע מהם כדיבור גרידא אבל בישראל אע"ג דמצינו בפסוק ירמי' ט"ו שלח מעל פני ויצאו מ"מ כיון דגופם קנוי לא מהני לך מעמדי בלא שטר וזהו שאמר להם איזה ספר כריתות אמכם אשר שלחתיה דהא לא נתתי לה ספר כריתות ולא פקע שם ישראל ממנה:

בית הלוי דרוש יז

והענין נבאר על דרך הדרוש דהנה ישראל אמרו במתן תורה כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע וקיבלו על עצמם לקיים התורה וכל מצותי' גם קודם שידעו כל פרטי התורה והמצוות מה הם עד שהאפיקורסים והצדוקים הקשו עליהם ע"ז כדאיתא במס' שבת (דף פ"ח). דא"ל ההוא צדוקי לרבא עמא פזיזא דקדמיתו פומיכו לאודניכו ברישא איבעי לכו למשמע אי מציתו קבליתו ואי לא קבליתו והנה יש להבין דידוע דעת הרמב"ם [פ"ה מהל' מכירה] דהמחייב עצמו בדבר שאינו קצוב אין החיוב חל עליו כלל ואם יקבל אדם על עצמו בקנין גמור אגב סודר לעשות כפי אשר יאמר פלוני לא יחול עליו חוב כלל כיון דבעת קבלתו לא ידע מה שיאמר פלוני והוי דבר שאינו קצוב וא"כ ישראל שקיבלו על עצמם קודם שידעו הפרטים לכאורה האין יחול עליהם החוב וכבר ראיתי קושי' זו כתובה על ספר ושכחתי מקומו והנראה דקושי' מעיקרא אינה דהרי ודאי דאע"ג דס"ל להרמב"ם דאם מקבל על עצמו להתחייב בכל מה שיאמר לו חבירו דלא חל החיוב עליו מ"מ הרי גם הוא מודה דיכול אדם למכור עצמו לעבד והרי ג"כ מחויב לעשות לרבו כל מה שיצווהו והחילוק בזה פשוט דהמקבל על עצמו בחיוב לעשות מה שיאמר הרי עיקר הקבלה על עצמו הוא החיוב דהרי גופו לא הקנה לחבירו ונמצא דהחיוב הוא דבר שאינו קצוב אבל המוכר עצמו לעבד אינו מקבל על עצמו חיוב רק מקנה גופו לרבו וזה יכול להקנות וכיון דנעשה הגוף של רבו הרי ממילא מחויב לעשות כל מה שיצווהו רבו כיון דגופו של רבו וזה פשוט וברור וזה ה' כוונת ישראל באמרם נעשה ונשמע. והנה בני נח מחוייבים בשבע מצוות וישראל קבלו תרי"ג מצוות ומלבד זה ההבדל ביניהם דגם בהני שבע מצוות של בני נח אינם דומים בהם לישראל דאצל בן נח המצוות שלהם הם בגדר חיוב עליהם ולא דגופם קנוי להמצוות רק הם מחוייבים לקיימם אבל בישראל אמר הכתוב במתן תורה והייתם לי סגולה מכל העמים ואיתא במכילתא על פסוק זה שתהיו קנויים לי ועוסקים בתורה כוונת הפסוק שאמר